

Hlapci

Drama se prične s sestankom Jermana in Ančke, na vrtu pred županovo krčmo, na dan volitev, pri katerih je zmagala klerikalna stranka.

Ančka se je odločila, da zapusti Jermana, ker je preresen in dolgočasen. V tem prideta na vrt učiteljici Minka in Geni ter napeljeta pogovor na volitve, toda Jerman jim odgovori, da mu je vseeno, sicer si bo pa tako ali tako narod pisal sodbo sam: ne frak mu je ne bo in ne talar, s tem se strinja tudi učiteljica Lojzka. Ko Jerman odide pa pride Komar ki je prepričan, da bodo zmagali liberalci, vendar po govoru na verandi prične v zmago dvomiti, vse to pa potem potrdi poštar z novico, da so povsod zmagali klerikalci.

V drugem dejanju Komar in nadučitelj pregledujeta knjižnico in izločata vse gradivo, ki ne ustreza novim razmeram. V knjižnico pride tudi Hvastja in Komar naj bi naredil, kar mu je Hvastja dejal v krčmi, ko ga je zbadal glede volitev. Ker je Komar opazil, da se ga Hvastja ne bo usmilil je padel na kolena in ga prosil odpuščanja. Nadučitelj pa mu je ves sladak razlagal, kako sta s Komarjem očistila knjižnico, vsega "plevela" ki naj ga bi nanesel Jerman. V nadaljnjem čiščenju pa sta izločila tudi Cankarja, Aškerca, Tavčarja in še nekatere druge. Potem pa odneseta vse knjige v nadučiteljevo sobo, med potjo pa se v mislih zmerjata eden drugega. V tem pa prideta Lojzka in Geni, ki pa sta se že spreobrnili in se hvalita s rožnim vencem, Komar pa z poklekom pred Hvastjo, češ da je ponižnost čednost kristjana. Ko pride župnik, se mu vsi prilizujejo, vendar on jih je prišel samo povabiti na večerjo, pri kateri spozna, da je njegov edini resni tekmeč Jerman. Zato mu je razlagal, da se okoli njega, Jermana namreč, zbirajo čudni ljudje in če bo hotel iz hlapcev in pijancev narediti gospodarje, si lahko nakoplje težave.

Naslednje dejanje se odvija v Jermanovi sobi, v kateri sta se Jerman in Kalandar pogovarjala o zborovanju, na katerem naj bi pridobila nekaj pristašev, saj sta po volitvah ostala sama. V sobo prideta tudi kmetica, ki se huduje na Jermana, da uči otroke krasti. Pride pa tudi Anka, katera pa mu je rekla naj ostane kar med pijanci in pretepači.

German je sklical zborovanje v krčmi. Na tem zborovanju naj bi pojasnil potrebo po ustanovitvi izobraževalnega društva. Vendar med zborovanjem priteče Lojzka k Germanu z novico, da se je zunaj zbralo veliko ljudi, njegovih nasprotnikov in zato naj se izgovori na svojo bolezen ter izgine, dokler je še čas. Toda German je trmast in ostane v krčmi, kamor kmalu pridrvi razburjeno ljudstvo, ki je vzklikalo, da so za hlapce rojeni, ustvarjeni in vzgojeni, hočejo pa tudi, da ga prestavijo na Goličavo. Temu sledi prerivanje pri čemer je German ranjen zaradi česar omahne.

Kalander ga je zaščitil s svojim telesom pred množico.

V Germanovi sobi so bili zbrani Lojzka, Geni in German. Čakali so na novico zdravnika o Germanovi materi. Toda novica je bila ta, da mati potrebuje le še župnika. German si očita, da ni ravnal pravilno z njo in to ga privede tako daleč, da prične misliti na samomor. Med poslavljanjem pride v sobo Kalander, ki je takoj pričel razlagati, da je našel človeka, ki je ranil Jermana. Toda German mu je dal koline, ki mu jih je prinesel Hvastja. Na Kalandrov predlog, da bi imeli še eno zborovanje, kjer naj bi bilo že sedem antikristov, pa odgovori z govorom, v katerem pove, naj se na zborovanju dobijo brez njega, ker je on že prestar za to. Nazadnje pa vse prosi za odpuščanje. Sklene, da bo naredil konec temu bednemu življenju, vzame revolver in odide iz sobe. Preden pa sproži revolver, ga pokličeta Lojzka in mati, ki je prej, ko jo je prosil odpuščanja, ležala, kot da je mrtva.

Pri tem, ko se je hotel ustreliti, a se ni, je German doživel očiščenje oziroma katarzo.

Vprašanja iz lista :

1. Povzemi dogajanje v drami po dejanjih!

1. *dejanje* : dan volitev za državni zbor, pred županovo krčmo. Učitelja Jermana zapusti županova hči Anka. Po zmagi klerikalne stranke večina liberalnih učiteljev prestopi k njej.

2. *dejanje* : šolska knjižnica; zbornica po volitvah. Glavna vloga župnika. Iz šolske knjižnice odstranijo vsakršno pohujšljivo literaturo.

3. *dejanje* : Jermanova soba. Učitelj Jerman in kovač Kalander načrtujeta ustanovno zborovanje izobraževalnega društva.

4. *dejanje* : zborovanje v krčmi. To dejanje je prelomno v življenju glavne osebe. Jerman doživi poraz. Prisotne sprva prijazno nagovori, toda ker ne razumejo pomena njegovih besed, ga označijo za hujskača in antikrista. Obtožbe Jermana močno prizadenejo.

5. *dejanje* : Jermanova soba, čas pred božičem. Jermanu umre mati in se čuti krivega za njeno smrt, zato obupu hoče storiti samomor, vendar v zadnjem trenutku sliši klic (materin, Lojzkin), ki ga odvrne od namere.

2. Označi lit. osebe in oznake utemelji. Kakšen pomen imajo imena oseb?

Jerman: v družbi pokončen, neuklonljiv, pošten, v zasebnosti pa občutljiv, krhek, čustven. To spoznamo iz njegovih govorov, kjer ne odstopa od svojih načel, čeprav je ljudstvo obrnjeno proti njemu. Ne ukloni se župniku, ki je najvišja oblast v tistih krajih. Hkrati pa vidimo, da ga močno skrbi za mater, zato je zaskrbljen. Proti koncu sam sebe krivi, da je mati prezgodaj umrla (»kradel« ji je trenutke življenja), to je pika na i in si zato hoče vzeti življenje.

Komar : oportunist, nima lastnega prepričanja. Najprej je bil liberalec, ko pa se nadvlada obrne, takoj postane klerikalec.

Hvastja: pošten, ne sodi drugim. Njegovo prepričanje je ves čas enako, čeprav spoštuje druga mnenja in jih ne poskuša spremeniti.

Župnik : ponosen, se zaveda, da ima oblast. Jermana poskuša prepričati, da se podredi, čeprav mu da na nek način prav (» kakor ste vi storili, bi storil jaz, nevredni služabnik božji!«).

Kalander : nosilec socialističnih idej. Drži z Jermanom in se ne vda novi oblasti.

Učiteljice : oportunistke, saj se vdajo oblasti. Drugače niti nimajo prepričanja, vseeno jim je, kdo jim poveljuje. Le Lojzka pokaže podporo Jermanu v najtežjih trenutkih, saj ji veliko pomeni in je zaljubljena vanj.

3. Predstavi medsebojni odnos idejno nasprotujočih si oseb!

German : župnik med njima vlada medsebojno spoštovanje, čeprav se drug z drugim ne strinjata.

Komar : Hvastja Komar je v prvem dejanju zelo nesramen do Hvastje, ki mirno govori z njim, saj mu je jasen rezultat volitev. Kasneje se mora Komar tako ponižati, da poklekne pred Hvastjo, ki ga z besedami potolče.

Kalander : žena zelo slab odnos za zakonca, saj žena podpira klerikalce, mož pa je nosilec socialističnih idej. Svoja razprtja tudi javno pokažeta.

German : Komar Komar je velikokrat pijan in takrat žali Jermana, vendar ga German ne posluša, saj ve, da je Komar kot osebnost zelo šibek.

German : množica German poskuša množico spremeniti iz hlapcev v ljudi, vendar ljudstvo to napačno sprejme in se odnosi zelo zaostrijo.

4. Primerjaj zunanji in notranji konflikt!

Pri notranjem je German razdvojen med družbo in zasebnostjo. Če bi hotel množici pomagati, da bi razmišljala s svojo glavo, bi moral v to vložiti veliko truda, kar bi ga psihično izčrpalo. Lahko bi bil kot ostali in se spreobrnil, tako bi imel več časa za mater in ji ne bi povzročal skrbi, ampak srce je bilo močnejše od razuma. Ta konflikt je sprožila izjava neke ženske, ki je rekla, da mu mati umira, ona pa Boga preklinja. Zunanji konflikt se dogaja med več osebami, največji pa je med Jermanom in množico. Sproži ga dogodek v gostilni, čeprav so bila nesoglasja vidna že prej. Za Germanovo usodo je bil odločilnejši notranji konflikt, saj se je krivil za prezgodnjo materino smrt.

5. Glede na naslov razloži idejne značilnosti drame!

- kritika političnih razmer
- izpostavljanje slabih značajev intelektualcev
- kritika neozaveščenosti in pokorščine neukega ljudstva
- nemoč posameznika, da bi spreminjal razmere v družbi
- odrešilna moč ljubezni

6. Kaj je oportunizem?

To je prilagajanje mišljenja, ravnanja trenutnim okoliščinam zaradi lastne koristi.